

Рецензії

Микола Зимомря, проф. (Дрогобич)

І кожен, хто зустрінеться з любов'ю (Спроба прочитання поезії Богдана Британа)

Його поетичне мистецтво (як вчора, так і сьогодні) потребує пильної уваги літературознавців. Це тим паче треба зробити, бо Богдан Британ давно сягнув творчої досконалості. Не зайве нагадати: п'ятого жовтня минулого року зустрів 65-ліття... А ознаки мистецької зрілості засвідчують такі збірки, як «На небесах Вселенської Любові» (Борислав, 2002) та «Дорога до себе» (Дрогобич, 2012). Звісно, хочеться вірити, що вершок його устремлінь – ще попереду, оскільки поет надто рідко «показує» свій ужинок читачеві.

*...Я знов іду до тебе в гості,
Мій світе жовто-синій,
Серцем охопивши
Часопростір!... (с. 43).*

Укотре впадає в око цитована строфа з «жовто-синім світом» як відкрито означеним ідентифікатором поетового кредо. І щоразу в пам'яті зринають суголосні поетичні чи публіцистичні рядки Івана Гнатюка, Василя Стуса, В'ячеслава Чорновола та інших, їм подібних співців часопростору вигнання та вимушеного ув'язнення у світлі кривди. З-під пера грузинського письменника Отара Чіладзе з'явився свого часу твір «І кожен, хто зустрінеться зі мною». Натомість Богдан Британ акумулює в собі інше прагнення – зустрічатися зв Вселенською любов'ю... Так, годі часом розшукати ключ, якщо він вже потрапив до інших рук. Не буде перебільшенням, якщо б сказати, що, наприклад, Іван Швед видається неперевершеним знавцем творчості буквально усіх письменників Франкового краю, у т.ч. з Борислава. Не будемо тут називати усіх, бо диявол завжди

прикутий, ховаючись у деталі: когось випадково не згадаєш і той в одну мить перетвориться в критика-кровопивцю... Увесь світ такому «майстрові пера» не до вподоби; ні і ще раз ні, а варто підкреслити: слід не забувати глянути на себе в дзеркало... Натомість хтось вивчатиме жанрові особливості іншого побратима, зиркаючи в посібник зі вступу до літературознавства. Лишенько, бурштинове! Які знаки бувають в душі людини, яка думає гірко про ближнього!

Отже, ключ. Йдеться про ключ, щоб легше розкрити сенс тих поетичних текстів, які, приміром, Богдан Британ дібрав для збірки з неоднозначною назвою на обкладинці «Я був... Я тут! Ескізи слова і числа». Щоправда, з титульної сторінки «дивиться» на читача одна формула: «Ескізи слова і числа» (Дрогобич: Посвіт, 2018).

Що ж, підказка на «Я-особу» виглядала б зайвою. Чому? Бо ми віримо: поет зі своїм словом і був, і є, і буде ще довго... Згадка про Івана Шведа не випадкова, оскільки він був одним із упорядників літературно-мистецького збірника «Бориславський ізмарagd» (Дрогобич, 2002), де міститься добірка Британових поезій, у т.ч. таких знакових, як «Українська балада», диптих «Ми», «Місто», «Ти не приходила давно» («До М...»), «Святися, жінко!», «Сьогодні», «Сонце, скупане в мисці», «І жити не час, і вмирати не час», «Прелюдія любові», «Епілог», «Благословенна мати матерів», «Псалом 50», «Псалом 150», «Заворушився український світ» та ін. До слова, доцільно виокремити й антологію «Поетичне сузір'я Франкового краю» (Дрогобич, 2006), на сторінках якої опублікована низка творів Богдана Британа. Та навіть одна добірка переконувала б читача: Богдан Британ давно заслужив своє іменне місце в лавах Національної спілки письменників України, що, нарешті, й сталося напередодні 65-річчя від дня народження правдиво талановитого поета... Прагнемо продемонструвати солідарність з Іваном Шведом, який дійшов у цікаво закресленій статті «Стає прологом епілог або Слово про Богдана Британа» («Франкова нива».- Випуск 2.- Львів: Сполом, 2017.- С. 391-408) буквально імперативного висновку: «Геній – це Богдан Британ, поет,

якому Богом дано талант величезної ваги» (с. 391). Либонь, це і є той випадок, коли мимоволі вчитуєшся дедалі, щоб проникнути у глибинні сенси моделі мислення творця тієї чи іншої словесної структури. Ось, приміром, початкові рядки поетичного твору «Post Scriptum», яким розпочинається збірка «Ескізи слова і числа»:

*Горласто півень кукурікає,
Вістує ранок –
Люди, гей!–
Натхненно защебече соловей,
А потім комашня запікає (с.7).*

Іноді постає питання: чого варта осмислена побутова сценка, що витворює ефект вивільнення від щоденних тривог? Без сумніву, багато. Складається враження, що радіус пам'яті в уродженця Борислава всеохопний, в першу чергу, в аспекті етносвітосприйняття, в окресленні загальнолюдських вартостей, у значенні цілісності української культури загалом. Звідси – імперативність і закономірність чіткого твердження Богдана Британа: Зважую плюси і мінуси

*Від землі до неба –
Де я в сіті подінуся без тебе –
Україно.
Матінко рідна,
Змучена і засмучена,
Цькована і згорьована...
Що веселками в небі грає –
Величаюсь твоїм іменем
Між народами
Від народження
І до раю!...(с. 27)*

Питання для уявного читача: де і як зростав майбутній автор «Української балади», одного з художньо завершених, сказати б, програмних творів нашого поета?

Богдан Британ народився 5 жовтня 1952 року у м. Бориславі. Після закінчення Бориславської середньої школи № 8 вступив на юридичний факультет Львівського державного університету імені Івана Франка. Хто знає, може,

й добре, що на ниві права поет з божої ласки не сягнув успіху. Натомість як творець словесних сполук він, без перебільшення, неповторний... У вступному слові, що передує антологічному збірнику «Бориславський ізмарагд», відомий український письменник Левко Різник слушно зауважив: «Цікавою видається поезія Богдана Британа в плані вміння навіть політичні загальноукраїнські проблеми осмислювати не декларативно, не описово, а з правдивим чуттям енергії художнього слова». Так, у цьому немає нічого дивного, бо зрілий «прапорносець» добра зустрів з великим ентузіазмом настання нової доби в історії України. Для нього звучить істиною на свято чи будень однозначно одне конкретне начало:

*З українських пісень
Починається день,
Починається день солов'їно.
Пробудилась земля,
Лине пісня твоя,
Батьківщино, свята Україно.*

Спостережливий поет не визнає жодного компромісу, йому чужі нотки конформізму. Він – іде. Не присяде. Не відпочине. І його слово лунає, захоплюючи такого, який стогне або ридає. Автор вірша «З українських пісень» переконує слабого, щоб останній випрямився і повторяв його вислів, власне, як закличний заповіт: З українських пісень

*Починається день
На Дніпрі, на Дністрі, над степами.
Молитвами сердець
Сам Всевишній творець
В нашій пісні єднається з нами (с. 56).*

Зумисне широко цитуємо промовистий текст, оскільки саме він засвідчує: Богдан Британ вдало «вкраплює» в поетичну тканину його суб'єктивні оціночні сплески. Останні не руйнують картину помежівної ситуації з огляду на сукупність екстремальних психологічних станів та їхні прояви, а радше навпаки – вони творять самобутнє поле зображального, зокрема, стосовно справжньої

сутності трансцендентного часопростору в дії, тобто *руху кожного* з нас до свободи. Поет вимальовує візуальні образи, що відображають сенс мотиву його суцільної пошукової активності на рівні «Я-особи»:

*В єдиний нероздільний моноліт
І почуття і відчуття
Зливаються в сакральне
Хто я? Де я? –
Чия ж це трепетна ідея
Наскрізь пронизує життя ?
І образ Божої природи
На кольори на голоси
Озветься в часопросторі свободи
В живій гармонії краси!.. (с. 28)*

Свого часу визначний німецький поет Стефан Георге (1868-1933) писав: «Життя – не життя поза цілковитим духовним буттям. Скільки мені за нього доводиться боротися і страждати, не знає ніхто. А чиню це все для друзів. Бачити мене таким, яким вони мене бачили, – їхня найбільша життєва втіха. Для них борюся, терплю, мовчу. Доходжу до самісінького краю – віддаю останнє...».

Наведені рядки автора збірки «Рік душі» (1897) можна легенько припасувати до нашого сучасника, якого бачимо на щодень неподалік від міської ратуші; так обійде її, оглянеться навколо, мовляв, «напевно зустріну «добру душу» і разом підемо до видавництва «Посвіт»... Ми віримо: надійде й такий час, коли видавці будуть наввипередки шукати твори Богдана Британа, щоб опублікувати та заплатити дещицю за високу його інтелектуальну працю... Аби лишень не запізно... Бо ж, за влучним спостереженням одного з найбільших українських поетів ХХ століття Петра Скунця (1942-2007), що міститься в збірці «Спитай себе» (Ужгород, 1992, с. 122), час – то великий суддя з усіма примруженими примхами й порогами тієї чи іншої епохи:

*«А час пливе. Аж поки не ліг
На довгій дорозі останній поріг.
Де люди? Де друзі? На самім краю
Я сам на останнім порозі стою.*

Пороги... Ми разом долаємо їх...

Але поодинці – останній поріг».

Богдан Британ – в дорозі. Його рідна стихія – лірика, структурована за індивідуально стилізованими засадами, де домінують філософські розмисли, глибокі естетичні переживання. Останні формують незвично цілісну інтимну атмосферу, що витворює витончений емоційний стан душі, переконливе розуміння як буденного, так і сакрального. Ні, шукаймо дисонанс. Так, його немає. Бо митець володіє непідробним світотвірним словом любові до людей.

А недоліки? Скажемо і про них. Але – не тепер. Хай порадується Поет збіркою «Ескізи слова і числа», що містить і нові, і вже досі друковані твори. Буде не зайвим, якщо висловимо сподівання-побажання: нехай би Богдан Британ невдовзі сумлінно підготував бодай одностомник вибраних поезій. І, таким чином, не приходив тільки «в гості», а був господарем там, де судилося йому жити й прославляти багатий і мальовничий край, позначений славним іменем Івана Франка та забарвлений гармонійно мирними кольорами...

Наталія Науменко,

д-р філол. наук, проф. (Київ)

Орнаментальний стиль сучасної критики

(Астаф'єв О.Г. Орнаменти слова: розвідки, статті, рецензії / упоряд., післямова М.І. Зимомрі. – Київ – Дрогобич : Посвіт, 2011. – 408 с.)

Хоч рецензоване видання побачило світ кілька літ тому, а все ж воно не загубилося у книжковому потоці й заслуговує на увагу. Адже до збірки, що містить п'ятдесят дві літературно-критичні праці Олександра Астаф'єва, об'єднаних під заголовком «Орнаменти слова», доцільно прилучити й такий мистецький образ, як арабеск. Це європейська назва складного середньовічного східного